

MOLENAARSFAMILIE VAN VLAENDEREN

'De hemel geeft, wie vangt die heeft'

Wie het natuurgebied de Kalevallei, gesitueerd op de grens van Vinderhout, Lovendegem, Merendree en Drongen een bezoek brengt, zal ongetwijfeld aandacht hebben voor Van Vlaenderens molen. Deze waakt vanop de molenberg over het gebied. Op de molen vindt U de tekst: 'de hemel geeft, wie vangt die heeft'. Wie gebruik maakt van natuurelementen, in dit geval van wind, kan deze nuttig aanwenden bij de uitoefening van zijn beroep en in dienstverlening voor de samenleving. Een molenaar is een vroege gebruiker van wat nu genoemd wordt 'hernieuwbare energie'. Energie zonder schadelijke uitstoot van broeikasgassen maar ook met de beperking dat het niet op permanente wijze beschikbaar is. Een windmolen kan een mechanisch stelsel in beweging brengen dat graan kan malen welke bloem oplevert, het basisproduct voor het aanmaken van ons dagelijks brood. Ook voor het malen van voedergraan voor het vee is hij noodzakelijk. Het is aan de kennis, het vakmanschap en het aanvoelen van de molenaar om van het gecontroleerd gebruik van wind een rendabele activiteit te maken. Hij zal vooral 'weerman' moeten zijn: is er wind genoeg, uit welke hoek komt hij en met welke sterkte, is er storm en regen op komst? Voor de planning van zijn werkzaamheden is hij afhankelijk van al deze factoren en daar zal ook zijn cliënteel rekening moeten mee houden.

Bij het opzoeken van familiegegevens van Leon Jozef Van Vlaenderen en Maria Zenobie Schelstraete, de grootouders van mijn echtgenote Lucrèce Van Vlaenderen, werd vastgesteld dat in de negentiende en begin twintigste eeuw verschillende leden van de familie het beroep van molenaar-mulder uitoefenden op een windmolen. In deze korte tekst worden de familiegegevens van deze personen weergegeven en ook de plaatsen waar zij die activiteit uitgevoerd hebben. Ook wordt weergegeven, voor wat vrouwelijke leden betreft, wie via huwelijk met 'de molenaar' zijn leven deelde.

Het vertrekpunt is de stamvader **Gerardus Van Vlaenderen** geboren te Evergem op de wijk 'Kuitenberg' op 15 november 1759. Hij trad te Merendree in het huwelijk eerst met Maria Theresia Maenhout en na haar dood met Carola Van der Waerhede. Het gezin kreeg 6 kinderen en woonde op de wijk 'Velde'.

Zijn dochter **Thérèse Van Vlaenderen**, geboren te Merendree op 17 september 1792 huwde op 24 mei 1821 te **Bellem** Jean Baptiste Steyaert, handelaar-molenaar van beroep. Hij was molenaar op de staakmolen gelegen aan de Vaart-Zuid te Bellem. Hij kocht de molen in 1838. Na de dood van Thérèse Van Vlaenderen in 1843 hertrouwde Jean Baptiste Steyaert in 1846 met Eugenia Goethals. Na het overlijden van deze laatste werd de molen in 1870 door haar erfgenamen verkocht aan de familie De Reu uit Aalter die hem verder in uitbating hield tot 1911. Daarna werd hij gesloopt. In de volksmond werd hij daardoor '**Molen De Reu**' genoemd.

Zijn zoon **Joannes Francies Van Vlaenderen** geboren te Merendree op 20 oktober 1783 huwde op 14 september 1814 te Hansbeke met de tien jaar jongere Maria Joanna Schaubroeck. Twee maanden na het huwelijk werd te Hansbeke een eerste dochter Rosalie geboren. Het jonge gezin kwam terug in Merendree wonen en er volgden nog negen kinderen. Drie daarvan hadden een beroepsactiviteit verbonden aan een windmolen nl. Carel Augustus Van Vlaenderen, Eduardus Van Vlaenderen en zijn kinderen Joannes Leonardus, Leon Jozef en Frans Eduard en de dochter van Melania Van Vlaenderen nl. Marie Louise Arnaut.

Carel Augustus Van Vlaenderen geboren te Merendree op 10 december 1830 werd in **Wingene** molenaar op de '**Poelvoordemolen**', die gelegen was op de hoek van de Schuiferskapellestraat en de Rui-seledesteeweg. Hij had die staakmolen gekocht bij akte verleden op 30/04/1864. Drie dagen vroeger was hij te Bellem in het huwelijk getreden met Amelia Van de Velde en het jonge paar vestigde zich te Wingene. Echter niet voor lang. Immers op 24 september 1864 stierf Carel Augustus. Zijn weduwe was

op dat moment 3 maanden zwanger en beviel op 16 maart 1865 van een dochter Marie Valerie Melanie. De molen werd in 1866 verpacht aan Leopold Baele, geboortig van Lovendegem. Hij was eerst molenaar te Landegem op de wijk Wilde en kwam in 1866 naar de Poelvoordemolen te Wingene. Hij kocht de molen in 1870 na een proefperiode van drie jaar als pachter. Bij een storm op 4 mei 1947 werd de molen totaal vernield en verdween hij uit het landschap.

Eduardus Van Vlaenderen werd geboren te Merendree op 25 juli 1832. Hij huwde op 20 februari 1867 te Vinderhoute Maria Theresia Breusegem en zij vestigden zich als landbouwers te Lovendegem op de wijk Loo. Zij kregen 8 kinderen waarvan er vier vroegtijdig stierven. Maria Theresia Breusegem stierf op 7 oktober 1882 in de leeftijd van 41 jaar. In de loop van 1886 kocht Eduardus de houten staakmolen staande op de Molenslag te Vinderhoute. De notariële akte werd verleden op 28 september 1886 en op 7 oktober van het zelfde jaar stierf Eduardus. Zijn vier kinderen werden dan als zijn erfgenamen de eigenaars van de molen. Bij de erfenisregeling verkocht de dochter Marie Louise haar deel aan haar broers Joannes Leonardus, Leon Jozef en Frans Eduard. De drie broers zorgden gemeenschappelijk voor de familieboerderij op de wijk Loo te Lovendegem en voor de uitbating van de molen te Vinderhoute. Zo kreeg hij in de regio zijn nu nog gekende naam: '**Van Vlaenderensmolen**'.

De oorspronkelijke houten staakmolen werd bij een storm in 1905 omgewaaid. In de lokale pers stond te lezen: "de molen van de kinders Van Vlaenderen, van de wijk Loo, is totaal ten gronde geworpen en verbrijzeld, gelukkig waren Van Vlaenderen en zijn knecht niet op de molen aanwezig". Op vijf maanden tijd werd op dezelfde plaats een stenen molen opgetrokken uit 86.000 stenen en eiken houtwerk en was hij terug operationeel. Blijkbaar was de oude molen goed verzekerd tegen stormschade en waren er financiële middelen beschikbaar voor een vlugge heropbouw.

Leon Joseph Van Vlaenderen huwde op 04 mei 1896 te Lovendegem met Maria Zenobia Schelstraete en werd molenaar-landbouwer op de 'Verplaetsemolen' te Merendree-Overbroeck. Op 26 februari 1904 werd het deel van Leon Joseph ingekocht door Joannes Leonardus en Frans Eduardus. Tenslotte werd op 12 september 1915 het deel van Frans Eduardus ingekocht door Joannes Leonardus. Frans Eduardus was in 1913 gehuwd met Melania Ludovica Vermeire afkomstig uit Appensvoorde Lovendegem en zij hadden zich gevestigd op een landbouwbedrijf te Melle. Joannes Leonardus werd samen met zijn echtgenote Marie Mathilde Standaert de volle eigenaar. Zij hadden drie kinderen nl.: Leon, Joseph (in de volksmond Maurits genoemd) en Maria. Leon werd samen met zijn echtgenote Marie Verlodt op 10/07/1943 de enige eigenaar van de molen en hield hem operationeel tot 1958. Zijn broer Joseph (Maurice) vestigde zich in de Vaartstraat nr. 8 te Lovendegem en schakelde over op een mechanische maalderij aangedreven door electromotoren. Zijn zoon Jan Van Vlaenderen zette daar de activiteiten van zijn vader verder. Hij was de laatste actieve molenaar/mulder met de familienaam 'Van Vlaenderen'. Hij overleed te Gent op 30/05/2020.

Van Vlaenderensmolen werd op 02/04/1964 openbaar verkocht onder de aankondiging: 'oude koren-molen, dienstig als woning'. Ondertussen is hij reeds meerdere malen van eigenaar gewisseld en heeft alleen nog een woonfunctie. Hij staat geklasseerd als monument.

Leon Josef Van Vlaenderen werd geboren te Lovendegem op 14 maart 1873 en huwde er op 4 mei 1896 Maria Zenobia Schelstraete dochter van Bruno Schelstraete en Maria Theresia Van Slycke, kleindochter van de oud-burgemeester van Lovendegem Constantin Schelstraete. Leon Joseph was mede-eigenaar van Van Vlaenderensmolen te Vinderhoute. Na hun huwelijk vestigden zij zich te Merendree als molenaars op de molen gelegen te Merendree voor het Schipdonkkanaal op de weg naar Hansbeke.

Hieromtrent zijn niet veel gegevens terug te vinden. Wel kunnen wij ons steunen op twee bronnen:

- Publicatie in het tijdschrift van de Heemkundige Kring Het Land van Nevele jaargang XV, 1984, nr.1, pag 22-34: 'De drie windmolens van Merendree' auteur Luc Neyt, Tielt. Hij vernoemt hierin de '**Verplaetsemolen**' gelegen aan het Schipdonkkanaal, links van de Molenslag. Hij behoorde in oorsprong toe aan 'de Heer van Vinderhoute', later aan Bruno Verplaetse (1868) en in 1884 aan Graaf de Lichtervelde (Gent) en Desmazières de Wault. In 1885 was er een nieuwe opbouw: verdeeld in korenwind- en paardenmolen. In 1896 werd Leon Van Vlaenderen de huurder.
- Op de erfgoedag dd 12 september 2020 georganiseerd door de Stad Deinze stond een 'dorpswoning' gelegen op de Hansbekerstraat nr. 6 te Deinze, deelgemeente Merendree te bezichtigen. Deze dorpswoning was in oorsprong de molenaarswoning. De molen zelf stond de overzijde van het kanaal en de molenaar kon via de openbare weg en de ophaalbrug de molen bereiken. In deze woning werden alle 8 kinderen uit het huwelijk Leon Joseph Van Vlaenderen en Maria Zenobia Schelstraete geboren. In hun geboorteakten staat vader Leon vermeld als 'mulder' en 'landbouwer' met als woonplaats: 'Overbroeck'

De molen werd in 1914 vernield nl. in brand geschoten bij de gevechten aan het Schipdonkkanaal en niet meer heropgebouwd. In 1916 werd de eigendom (woning, stalling en landerijen) door de eigenaars te koop gesteld en verkocht aan Emiel Standaert-Valerie De Meyer zonder dat de familie Van Vlaenderen de kans gekregen had een bod uit te brengen. Dit leidde tot de uitspraak bij René Van Vlaenderen (vader van Lucrèce): 'Verkocht vanonder ons gat'. De familie verhuisde in 1917 naar Lovendegem - Brouwerijstraat op de wijk Loo, waar zij een landbouwbedrijf en een paardenhandel exploiteerden. Vanop hun erf had de familie een uniek uitzicht op de 'Kalevallei' en in de verte op Van Vlaenderensmolen. Zo was er een visuele binding met de molenactiviteiten van de andere familietak en als de wind uit oostelijke richting kwam, hoorden zij de molenwieken draaien. De boerderij is nu anno 2022 niet meer in uitbating maar is wel nog bewoond door een kleinzoon van Leon Joseph nl. Willy Van Vlaenderen.

Melania Van Vlaenderen werd op 3 september 1834 te Merendree geboren als jongste kind in het gezin Joannes Francies Van Vlaenderen en Maria Joanna Schaubroeck. Zij huwde op 30 april 1866 Petrus Arnaut, afkomstig uit Melle. Op 5 december 1870 werd te Melle hun dochter Marie Louise geboren. Deze huwde op 31 januari 1901 met Emilius Devlieger afkomstig uit Drongen. Hij was molenaar op '**Meerskantmolen**', ook '**Vliegersmolen**' genaamd. Deze staakmolen in functie als korenmolen stond op de Mariakerkesteenweg op de hoek met de 'Leegte' en Beekstraatkouter. De 'Leegte' vormt de grensscheiding tussen het begin de Bourgoyen, vooral een lager gelegen weidegebied en de hoger gelegen zanderige 'Beekstraatkouter'. Deze laatste wordt lokaal meestal 'vliegpleinkouter' genoemd daar in WOI de Duitsers op deze gronden een vliegveld hadden aangelegd. In 1912 werd de molen gesloopt. De familie Devlieger-Arnaut had dan al gemoderniseerd en was overgeschakeld op een mechanische maalderij. Het bedrijf bleef actief tot begin de jaren vijftig als maalderij en veevoederhandel maar had geen opvolgers. Op de site van de Meerskantmolen is nu de zaak ISO-BOUW bvba gevestigd, een bedrijf gespecialiseerd in dakbedekkingsmaterialen.

De resultaten van dit onderzoekswerk leert ons in het bijzonder een dynamische familie kennen: harde werkers, uitstekende ambachtsmensen en gedreven handelaars. De tijd en de evolutie hebben hun werk gedaan. De houten staakmolens die door de voorouders vakkundig werden beheerd hebben het begeven en zijn uit het landschap verdwenen. Alleen de stenen '**Van Vlaenderensmolen**' te Vinderhoute staat nog steeds rechtop maar is niet meer operationeel. Zijn houten voorganger werd door een storm geveld maar de familie was krachtig genoeg om in 1905 op dezelfde plaats een stenen windmolen te bouwen. De tekst op de molen 'de hemel geeft, wie vangt die heeft' is voor hem anno 2022 niet meer van toepassing: 'zijn hart en ziel zijn weggenomen, zijn vleugels zijn geknipt'. Alleen kunnen wij met nostalgie terugdenken aan zijn gloriejaren in de eerste helft van de twintigste eeuw toen zijn wieken door de lucht wentelden en hij de boeren en bakkers uitnodigde hun granen te komen aanleveren.

Hij blijft nu nog onmiskenbaar een baken in het landschap, een waker over de Kalevailei, een 'ererburger' van het dorp Vinderhoute, een gezant voor iedereen die met fierheid de familienaam Van Vlaenderen draagt.

Arnold Vanheule
arnold.vanheule@skynet.be
07/01/2022